

УДК 339.997

Конохов С.В.*аспірант кафедри Міжнародного обліку та аудиту
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ США В КОНТЕКСТІ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СВІТОВИХ ПРОДОВОЛЬЧИХ РИНКІВ

У статті розглянуто компоненти та механізми державної підтримки аграрного сектору США. Проаналізовано їх вплив на конкурентоспроможність країни на глобальному продовольчому ринку. Досліджено механізми забезпечення продовольчої безпеки та національних інтересів.

Ключові слова: продовольча безпека США, глобальний продовольчий ринок, державна підтримка сільського господарства, аграрний сектор США, сільськогосподарський кредит, експорт аграрної продукції.

Конохов С.К. СИСТЕМА ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ АГРАРНОГО СЕКТОРА США В КОНТЕКСТЕ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ МИРОВЫХ ПРОДОВОЛЬСТВЕННЫХ РЫНКОВ

В статье рассмотрены компоненты и механизмы государственной поддержки аграрного сектора США. Проанализировано их влияние на конкурентоспособность страны на глобальном продовольственном рынке. Исследованы механизмы обеспечения продовольственной безопасности и национальных интересов.

Ключевые слова: продовольственная безопасность США, глобальный продовольственный рынок, государственная поддержка сельского хозяйства, аграрный сектор США, сельскохозяйственный кредит, экспорт аграрной продукции.

Konokhov S.V. US STATE SUPPORT OF AGRICULTURAL SECTOR IN THE CONTEXT OF WORLD FOOD MARKETS' COMPETITIVE ADVANTAGES

US state support mechanisms of agricultural sector are examined in this article. Their impact on country's competitiveness at global food market is analyzed. Food security as well as national interests securing mechanisms are researched.

Keywords: US food security, global food market, agricultural sector state support, US agricultural sector, agricultural credit, agricultural goods export.

Постановка проблеми. Вже з перших років існування Сполучених Штатів їх продуктова система посіла ключове місце як у національному, так і у глобальному господарському комплексі, ставши цементауючою основою внутрішньої соціальної і політичної стабільності у державі та її екзогенної економічної незалежності. Досягнуті успіхи Сполучених Штатів Америки у царині забезпечення продовольчої безпеки та конкурентних позицій на світових продовольчих ринках стали закономірним результатом як реалізації масштабних державних програм і проектів прямої фінансової підтримки фермерських господарств, гарантування їх доходів і закупівельних цін на продукцію, пільгового державного кредитування аграрного виробництва, державних закупівель надлишків виробленої аграрної продукції, так і продовольчої підтримки соціально вразливих верств населення і стимулювання платоспроможного попиту громадян на харчі. Синергійна дія цих механізмів забезпечує практичне «вилучення» американського аграрного сектору з ринкової економіки та його переведення у режим переважно державних важелів підтримки і регулювання, актуалізуючи тим самим дослідження особливостей цього процесу та його впливу на позиції США на глобальному продовольчому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням механізмів державних продовольчих політик країн світу, зокрема США, присвячено праці багатьох світових та українських учених: В. Олійника, М. Дунаєвського, В. Чернякова, Г. Сухомирова, Шенгена Фана, Пола Хейсі та інших, однак більш детального вивчення потребує вплив державної підтримки аграрного сектору США на конкурентні позиції держави на світовому продовольчому ринку.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження впливу та виявлення ефекту державної підтримки аграрного сектору США та її механізмів забезпечення продовольчої безпеки, національних

інтересів і конкурентоспроможності на глобальному продовольчому ринку.

Виклад основного матеріалу. Якщо характеризувати чинну у Сполучених Штатах Америки *систему державної підтримки аграрного сектору*, то слід відзначити її багаторівневий і системний характер. Вона охоплює як різноманітні механізми прямої державної підтримки національних товаровиробників і споживачів аграрної продукції, так і розгалужений інструментарій нарощування платоспроможної місткості внутрішнього ринку для американських аграріїв, субсидування їх експорту, а також просування продукції АПК на глобальні ринки продовольства. Більше того, саме у США, незважаючи на їх статус найбільш ринково орієнтованої держави у світі, сільське господарство опирається на безмежну економічну могутність держави і на законних підставах перебуває під масштабним державним патронатом щодо прямого фінансування і субсидування фермерських господарств. При цьому найважливішу роль у сучасній інституціоналізації цих процесів відіграє федеральна програма державної фінансової підтримки фермерських господарств під назвою «Стабілізація доходів фермерів», до складу якої належить ціла низка програм («Державна програма підтримки цін», «Сільськогосподарський кредит» та «Страхування врожаю») і яка поглинає до половини сукупного бюджетного фінансування аграрної сфери [1]. У цьому контексті принагідно особливо відзначити, що федеральні підходи до реалізації політики у сфері сільського господарства і довіклля США значно меншою мірою охоплюють заходи державної підтримки розбудови системи управління фермерськими господарствами, концентруючись головним чином на застосуванні прямих фінансових стимулів нарощування аграрного виробництва та інших економічних важелів й інструментів. Зокрема, масштабні прямі державні виплати, виходячи з історичних даних

щодо посівних площ і врожаїв, поширюються нині на фермерські господарства, що вирощують пшеницю, кукурудзу, інше фуражне зерно, бавовник сорту «упланд», рис, сою, олійні культури, арахіс.

У період 1986–2015 рр. сумарний щорічний обсяг державної підтримки сільськогосподарського сектору Сполучених Штатів (*Total Support Estimate – TSE*) зріс із 50,1 до 76,9 млрд дол. США (який у 2012 р. досягнув свого історичного максимуму у 89,2 млрд), у тому числі трансферти від платників податків – з 38,4 до 66,2 млрд (82,7 млрд відповідно) [2]. При цьому, незважаючи на зростання вартісних обсягів державної підтримки сільського господарства, відношення TSE до валового внутрішнього продукту зменшилось із 0,9% у 1989 р. до 0,4% у 2016 р. [3]. Підтвердженням певного зниження рівня державної підтримки американських аграріїв є також коефіцієнти номінальної допомоги сільгоспвиробникам і номінального захисту сільгоспвиробників, які у період 1986–2016 рр. зменшились із 1,31 до 1,10 і з 1,14 до 1,02 відповідно. Натомість середнє значення коефіцієнта номінальної допомоги сільгоспвиробникам за групою країн ОЕСР становило на кінець періоду 1,22; а коефіцієнта номінального захисту сільгоспвиробників – 1,10, що значно вище відповідних індикаторів для США. Це свідчить насамперед про суттєве зміцнення в останні десятиліття конкурентних позицій аграрного сектору США на світових продовольчих ринках, що спричиняє поступове зменшення відносних показників державної підтримки американських сільгоспвиробників, а отже – і посилення вимог із боку Сполучених Штатів до своїх торговельних партнерів – членів СОТ щодо згортання програм і проектів субсидування власного аграрного сектору.

При цьому динаміка частки Сполучених Штатів Америки у загальних витратах на підтримку сільського господарства країн ОЕСР характеризується яскраво вираженою циклічністю. За вказаний період «піки» такої підтримки припали на 1986 р. (18,8% загального фінансування), 2000 р. (20,9%), 2002 р. (17,4%) та 2014 р. (17,3%) [5]. Натомість стрімким обвалом характеризуються 1995 р. (7,4%), 2006 р. (11,7%) та 2008 р. (11,4% відповідно), що відбиває, по суті, кризові періоди циклічних коливань макроекономічної динаміки держави, що цілком закономірно супроводжувалися загальним скороченням державної підтримки національного агропромислового комплексу.

Відносна стабілізація вартісних обсягів прямого державного субсидування виробників аграрної продукції (*ProducerSupportEstimate – PSE*) на рівні 35–38 млрд дол. щорічно у період 1986–2015 рр., зниження платежів фермерам залежно від обсягів виробленої продукції (з 16,2 до 10,9 млрд дол. у рік) та цінової підтримки аграріїв (з 11,1 до 10,5 млрд.) значною мірою були компенсовані *нарощуванням державних видатків на операції сервісного обслуговування аграрної сфери (General Services Support Estimate – GSSE)*, а саме: розвиток аграрної науки, сільськогосподарської інфраструктури, логістичну і консалтингову підтримку експортних операцій американських продуцентів. Зокрема, щорічні вартісні обсяги державного фінансування сервісного обслуговування аграріїв зросли у період 1986–2016 рр. з 3 до 8,7 млрд дол. США (табл. 1).

Своєю чергою, стрімке зростання державних витрат на підтримку споживачів аграрної продукції з 0,1 до 17,3 млрд дол. США у період 1990–2015 рр. (табл. 1) є свідченням значного розширення і диверсифікації діючої у Сполучених Штатах системи *продовольчої підтримки соціально вразливих верств населення*, що розглядається як стратегічний пріоритет не тільки розширення платоспроможного попиту на продукти харчування, але й забезпечення національної продовольчої безпеки. Так, згідно з даними Міністерства сільського господарства США, до неї залучений нині кожен сьомий американець, а у столичному окрузі Колумбія – кожен четвертий (або 23% загальної чисельності населення) [6]. За період 1969–2016 рр. загальна кількість незаможних американців, які користувалися продовольчими талонами (якими можна розплачуватись у продовольчих магазинах), зросла з 2,9 до 44,2 млн осіб, а вартість щомісячно отримуваних ними продуктів харчування – з 6,6 до 125,4 дол. США [7].

Усвідомлюючи виняткову важливість продовольчої допомоги населенню як головного компоненту національної безпеки і соціально-економічної стабільності, американський уряд в останні десятиліття суттєво диверсифікував її програми, що реалізуються нині як на федеральному, так і на місцевому рівнях. Їх є близько 20, а найважливішими з них є Програма додаткового харчування, Програма продуктових талонів, національні програми шкільних сніданків і шкільних ланчів, Програма «Літня

Таблиця 1

Динаміка загальних витрат на підтримку сільгоспвиробників у США і країнах ОЕСР протягом 1986–2016 рр., млн. дол. США [4]

Рік	Сукупні витрати на підтримку виробників, млн. дол. США	Коефіцієнт номінальної допомоги сільгоспвиробникам, %	Коефіцієнт номінального захисту сільгоспвиробників, %	Сукупні витрати на підтримку виробників, млн. дол. США	Коефіцієнт номінальної допомоги сільгоспвиробникам, %	Коефіцієнт номінального захисту сільгоспвиробників, %
1986	37329,3	1,31	1,14	198474,3	1,58	1,52
1990	30197,8	1,19	1,09	228875,3	1,45	1,41
1995	19753,5	1,11	1,05	266102,1	1,47	1,36
2000	50880,5	1,29	1,15	242964,3	1,49	1,34
2002	39044,8	1,22	1,08	223997,5	1,45	1,29
2004	42484,9	1,19	1,08	282924,1	1,41	1,26
2006	30173,9	1,12	1,03	257215,6	1,34	1,19
2008	29954,3	1,09	1,01	263867,5	1,26	1,12
2010	30774,4	1,09	1,02	251108,9	1,25	1,12
2012	35994,9	1,09	1,02	272096,5	1,24	1,11
2014	43784,4	1,11	1,04	253603,2	1,22	1,10
2016	33277,3	1,10	1,02	228052,5	1,23	1,11

їжа», Програма «Свіжі фрукти й овочі», Програма річного продуктового обслуговування населення [8]. Щорічний бюджет цих програм, збільшившись у період 1969–2016 рр. із 0,3 до 70,9 млрд дол. США (за загального бюджету Міністерства сільського господарства США у 151 млрд дол. у 2017 р. [9]), не тільки дає змогу підтримувати стабільно високий рівень продовольчого забезпечення бідних верств населення (як тих, що перебувають у стані крайньої межі зубожіння, так і громадян, чії заробітки дещо перевищують офіційну межу бідності), але й забезпечує врівноваження найгостріших соціальних диспропорцій і суперечностей американського суспільства.

Не слід скидати з рахунків і такий потужний економічний ефект від реалізації програм продовольчої допомоги населенню, як підвищення рівня споживання ним окремих видів харчів, завдяки чому держава позбавляється від надлишків сільськогосподарської продукції, а фермери отримують стабільно високі доходи навіть за умов надлишкового виробництва ними продовольства. У такий спосіб ці програми стають потужним драйвером підтримки макроекономічного зростання в державі. Так, за даними американських аналітиків, кожен долар, витрачений з державного бюджету на продуктову допомогу населенню, у кінцевому результаті збільшував валовий національний продукт держави на 1,7–1,8 дол. [10].

Однак найпотужніший вплив на конкурентні позиції національного агропромислового комплексу, на систему продовольчої безпеки Сполучених Штатів справляють нині *інноваційні чинники*, пов'язані зі впровадженням у сільськогосподарське виробництво піонерних інноваційних розробок та найновіших досягнень науки і техніки. Американський аграрний сектор у своєму загальному форматі репрезентує високоорганізоване й інноваційно-містке виробництво сільськогосподарської продукції, яке застосовує найпередовіші здобутки аграрної науки. Хоча продуктивність фермерських господарств США у довгостроковому періоді доволі ефективно забезпечується механізмами економії на масштабах виробництва і впровадженням в аграрну практику технічно і технологічно містких виробничих систем, проте якісне зростання продуктивності галузі, як і її перетворення в реальну основу системних соціально-економічних перетворень у суспільстві, завжди вимагали науково-технічного прогресу, запровадження диверсифікованих форм і методів інноваційної підприємницької діяльності в аграрному бізнесі, а отже – масштабних інвестиційних капіталовкладень у дослідження і розробки (ДіР) в аграрній сфері. Досить сказати, що в останні десятиліття понад половину приросту валового сільськогосподарського продукту Сполучених Штатів Америки було забезпечено завдяки впровадженню нових технологій, а решта – завдяки нарощуванню ресурсної бази аграрного сектору [11]. Тож уже у 1970–1980-х роках вони дали змогу перевести американський аграрний сектор з екстенсивного на інтенсивний, а згодом – і наукомісткий спосіб виробництва продовольчої продукції. Озброївшись найновішими досягненнями аграрного прогресу, американські фермери у період 1948–2014 рр. добилися щорічного зростання продуктивності праці на 4,9% за одночасного скорочення загальної кількості працівників сільського господарства на 3,2% у рік. Загалом же у період з 1954 р. індекс праці щорічно знижувався на 2,7% за одночасного зростання професійної кваліфікації американської робочої сили [12].

Головні векторні тренди технічної й технологічної модернізації сільського господарства США були

спрямовані на підвищення урожайності рослинництва і продуктивності тваринництва на основі: механізації виробничих процесів у рослинництві і тваринництві; селекції насінництва і тваринництва з виведенням високоврожайного гібридного насіння; хімізації рослинництва; організації сільськогосподарського виробництва на основі його концентрації і регіональної спеціалізації; застосування біотехнологій у модифікації рослин, а також удосконалення комп'ютерних систем сервісного обслуговування АПК і активного використання космічних систем [13]. Так, за останні 40 років суттєво зросли реальні вартісні обсяги фінансування досліджень у сфері сільського господарства США, які становлять нині від 12 до 14 млрд. дол. щорічно (рис. 1).

Хоча приватні інвестиції в аграрні ДіР загалом зростають набагато швидшими темпами, ніж державне фінансування, однак навіть останнє забезпечує нині майже 17% зростання загальної продуктивності ресурсів, залучених в аграрний сектор [14]. Оцінка дохідності аграрних науково-дослідних проектів засвідчує їх дуже високий соціальний ефект, зокрема, внутрішні показники рентабельності інвестиційних капіталовкладень в аграрні ДіР стабільно становлять від 20 до 80% у річному вираженні [15]. Вплив же інвестицій в аграрні ДіР на зниження собівартості сільськогосподарського виробництва зазвичай перебуває в межах від 6 до 12% за різними країнами світу [16]; а найбільшого ефекту зростання продуктивності аграрного сектору стабільно досягають ті держави, котрі здійснюють інвестиційні капіталовкладення у дослідження і розробки аграрного спрямування за одночасного розширення зовнішніх ринків збуту сільськогосподарської продукції.

Системність і комплексність заходів із підтримки аграрного виробництва, що реалізуються американським урядом в останні десятиліття, високий рівень інноватизації і неухильне зростання продуктивності праці у сільському господарстві значно загострили *проблеми товарного перевиробництва* в аграрному секторі та акумуляції зростаючих обсягів надлишків сільськогосподарської продукції. Як результат – у число стратегічних пріоритетів державної політики США в останні десятиліття висувається питання всебічної підтримки і стимулювання з боку держави експортних поставок фермерськими господарствами продовольства і сільськогосподарської сировини на світові ринки. Красномовним підтвердженням масштабності такої підтримки є такі дані: щорічний обсяг фінансування програм і проектів державної підтримки експорту сільськогосподарської продукції, що реалізуються Службою сприяння зовнішньоекономічній діяльності фермерських господарств США (*Foreign Agricultural Service – FAS*), становить близько 6% загального бюджету Міністерства сільського господарства США, або близько 9 млрд дол. США у 2017 р. [18] (для порівняння у 2000 р. – 3,3 млрд, у 2010 р. і 2011 р. – по 5,7 млрд) [19].

Загалом же реалізація Службою сприяння зовнішньоекономічній діяльності фермерських господарств США програм і проектів у сфері державної підтримки експорту аграрної продукції на світові ринки протягом 1977–2014 рр. мала своїм результатом зростання сукупних експортних доходів американських фермерських господарств до 309 млрд. дол. США, або 8,2 млрд у щорічному вираженні. Крім того, не слід скидати з рахунків і таких економічних ефектів, як щорічний приріст доходів державного бюджету США на рівні 39,3 млрд. дол., доходів населення – на 2,1 млрд., валового внутрішнього продукту – на

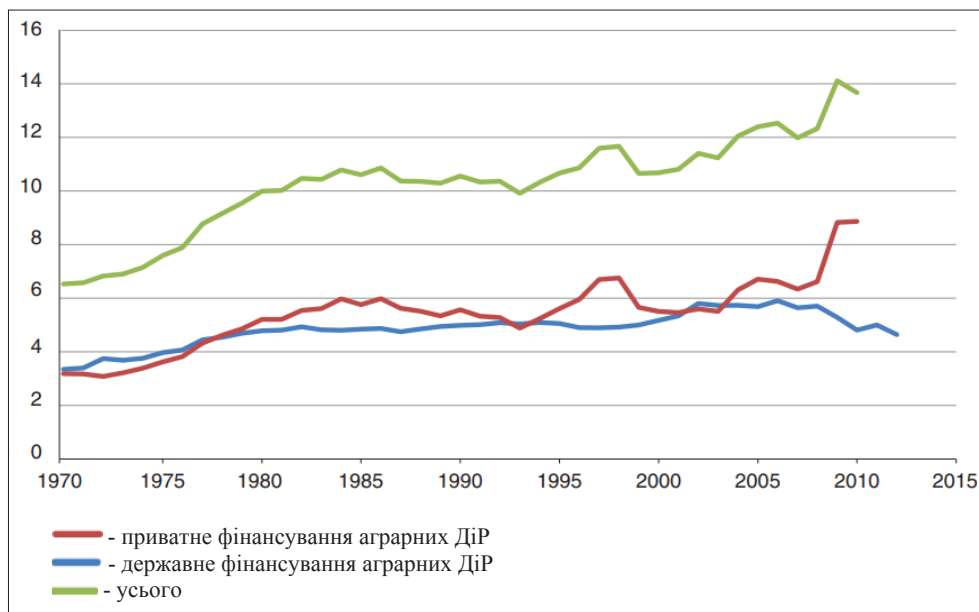

Рис. 1 Вартісні обсяги фінансування досліджень і розробок в аграрній сфері США протягом 1970–2015 рр., млрд дол. США [17]

16,9 млрд. І це не враховуючи майже 240 тис. нових робочих місць в американській економіці, у тому числі – близько 90 тис – в аграрному секторі [20]. Таким чином, державна підтримка експортних поставок продовольства американських фермерів на міжнародні ринки дає змогу Сполученим Штатам не тільки оперативні стабілізувати пропорції внутрішнього продовольчого ринку, але й забезпечити реалізацію цілої низки національних інтересів держави на світових ринках із динамічним розширенням сфер економічної експансії держави через вивіз сільськогосподарських надлишків та посилення політичної й економічної залежності від них країн-імпортерів американського продовольства.

Висновки. Підбиваючи підсумок, наголосимо, що сучасна система забезпечення конкурентних позицій Сполучених Штатів Америки на світових продовольчих ринках реалізується багатьма каналами, важелями і механізмами, що охоплюють диверсифікований багаторівневий інструментарій інституційного, економічного, фінансового й організаційного характеру. Інструментарій державної підтримки сільськогосподарського сектору у Сполучених Штатах Америки органічно вбудований у загальну систему антициклічного регулювання, повною мірою відбиваючи стратегічні цілі і пріоритети національних економічних інтересів і економічного розвитку держави у глобальному середовищі, зокрема – продовольчої безпеки. Він зорієнтований як на пряме бюджетне фінансування аграрної сфери та субсидування фермерських господарств, так і на пряму державну підтримку споживачів сільськогосподарської продукції, нарощування платоспроможної місткості внутрішнього ринку продовольчих товарів, субсидування експорту, а також масштабну державну підтримку просування продукції АПК на глобальних ринках, забезпечуючи її конкурентоспроможність. Збільшення обсягів фінансових стимулів дає можливість для встановлення та посилення вимог до торговельних партнерів, що приводить до глобального лідерства на світовому продовольчому ринку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Олійник В. Державне регулювання у сфері забезпечення продовольчої безпеки: зарубіжний досвід / В. Олійник // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. праць. 2012. Вип. 1 (12). Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2012. С. 104 (с. 103–111).
2. Побудовано автором за даними: OECD-FAO Agricultural Outlook 2017-2026. URL: http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HIGH_AGLINK_2017#
3. OECD-FAO Agricultural Outlook 2017-2026. URL: http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HIGH_AGLINK_2017#
4. Побудовано автором за даними: Agricultural Policy Indicators. OECDStat. URL: http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HIGH_AGLINK_2017#
5. Розраховано і побудовано автором за даними: Agricultural Policy Indicators. URL: http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HIGH_AGLINK_2017#
6. Дунаевский И. Миллиарды в талонах / И. Дунаевский // Российская газета – Неделя, № 7201, 15.02.2017 г. URL: <https://rg.ru/2017/02/15/v-ssha-sohranilas-sistema-prodovolstvennyh-talonov-dlia-maloimushchih.html>
7. Supplemental Nutrition Assistance Program Participation and Costs (Data as of October 06, 2017). URL: <https://fns-prod.azureedge.net/sites/default/files/pdf/SNAPsummary.pdf>
8. Food and Nutrition. – US Department of Agriculture. URL: <https://www.usda.gov/topics/food-and-nutrition>
9. Министерство сельского хозяйства США. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
10. Дунаевский И. Миллиарды в талонах / И. Дунаевский // Российская газета – Неделя, № 7201, 15.02.2017 г. URL: <https://rg.ru/2017/02/15/v-ssha-sohranilas-sistema-prodovolstvennyh-talonov-dlia-maloimushchih.html>
11. Черняков Б.А. Модернизация аграрного сектора США: опыт для России / Б.А. Черняков // Никоневские чтения. 2009. С. 541 (с. 538–542).
12. Черняков Б.А. Модернизация аграрного сектора США: опыт для России / Б.А. Черняков // Никоневские чтения. 2009. С. 541 (с. 538–542).
13. Сухомиров Г.И. Технологическая модернизация сельского хозяйства Дальнего Востока / Г.И. Сухомиров // Проблемы развития территории. 2014. Вып. 5 (73). С. 124 (с. 123–133).
14. Черняков Б.А. Модернизация аграрного сектора США: опыт для России / Б.А. Черняков // Никоневские чтения. 2009. С. 539 (с. 538–542).

15. Sustainable Agricultural Productivity Grows and Bridging the Gap for Small Family Farms. – Interagency Report to the Mexican G20 Presidency. Final Draft, 27 April 2012. P. 8.
16. Fan S. Public expenditure, growth and poverty reduction in rural Uganda / S. Fan, X. Zhang // African Development Review. 2008. Vol. 20. No. 3.
17. Agricultural Productivity Growth in the United States: Measurement, Trends, and Drivers / S. L. Wang, P. Heisey, D. Schimmelpfennig, E. Ball // Economic Research Report 189. – Economic Research Service/USDA, July 2015. P. 41.
18. Розраховано автором за даними: Министерство сельского хозяйства США. –URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
19. Мальцева В. Государственное стимулирование экспорта сельскохозяйственной продукции в США / В. Мальцева // Международная экономика. 2012. № 1. С. 58, 60 (с. 55–63).
20. USDA Awards Funds for Fiscal Year 2017 Market Development Programs. – New Releases. United States Department of Agriculture. Foreign Agricultural Service, November 15, 2016. URL: <https://www.fas.usda.gov/newsroom/usda-awards-funds-fiscal-year-2017-market-development-programs>

УДК 339.9

Мирошниченко А.С.

студентка

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СТВОРЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СОЮЗУ ЄС: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ РИНКУ ГАЗУ УКРАЇНИ

У статті розглянуто ключові тенденції розвитку ринків газу України та країн Європейського Союзу. Залучення українського ринку газу до проекту Енергетичного союзу ЄС опосередковане, оскільки не передбачається інтеграція національних мереж до європейської системи. Можливою є втрата Україною статусу провідного транзитера російського газу до ЄС. Однак роль країни може стати ефективною та вагомою у низці проектів газотранспортних мереж, викладених у статті.

Ключові слова: ринок природного газу, імпорт, видобуток, транзит, Енергетичний союз ЄС, Енергетична стратегія ЄС, Північний потік-2.

Мирошниченко А.С. СОЗДАНИЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО СОЮЗА ЕС: ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ РЫНКА ГАЗА УКРАИНЫ

В статье рассмотрены ключевые тенденции развития рынков газа Украины и стран Европейского Союза. Привлечение украинского рынка газа к проекту Энергетического союза ЕС косвенное, поскольку интеграция национальных сетей к европейской системе не предусматривается. Возможна потеря Украиной статуса ведущего транзитера российского газа в ЕС. Однако роль страны может стать эффективной и весомой в ряде проектов газотранспортных сетей, изложенных в статье.

Ключевые слова: рынок природного газа, импорт, добыча, транзит, Энергетический союз ЕС, Энергетическая стратегия ЕС, Северный поток-2.

Myroshnychenko A.S. THE CREATION OF THE EUROPEAN ENERGY UNION: UKRAINIAN GAS MARKET PROSPECTS

The article discusses the key trends of gas markets in Ukraine and in the European Union. The participation of the Ukrainian gas market in the EU Energy Union project is indirect, because it is not expected to integrate national networks into the European system. Ukraine may lose its status as the leading transit country of Russian gas to the EU. In any case, the role of the country can be effective and significant in a range of gas transmission network projects outlined in the paper.

Keywords: natural gas market, import, extraction, transit, EU Energy Union, EU Energy Strategy, Nord Stream-2.

Постановка проблеми. Залежність країн Європейського Союзу від імпорту та газової політики Російської Федерації підштовхнуло ЄС до перегляду енергетичної політики та створення амбітного проекту Енергетичного союзу ЄС. Пошук нових можливостей виробництва енергії, модернізація та вдосконалення наявної енергетичної інфраструктури зумовлюють як поглиблення співпраці між країнами всередині об'єднання, так і обмін досвідом та інтеграцію світових енергетичних ринків. Для дослідження обрано газову промисловість Європейського Союзу та України загалом та оцінюються роль і можливості українського ринку газу стати невід'ємною ланкою Енергетичного союзу ЄС зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі роботи над поставленими завданнями використовувалася інформація з офіційних сайтів науково-дослідних установ країн Європейського Союзу, опрацьовувалися роботи (статистичні звіти, аналітичні доповіді, монографії) спеціалістів енергетичного сектору, таких як А. Марченко, Р. Дікель, А. Гальчинський, К. Маркевич, І. Стукаленко, Ф. Оффенберг, Б. Шаффер, Х. Гекінг та Ф. Вейсер.

Постановка завдання. Мета статті полягає у висвітленні особливостей ринків газу ЄС та України,

а також проблем та перспектив газового співробітництва України з Енергетичним союзом ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Надійне, стабільне, достатнє, економічно ефективне, екологічно прийнятне забезпечення нафтою, газом та деякими іншими сировинними ресурсами є запорукою енергетичної безпеки будь-якої країни, а отже, сталого розвитку. Розвиток європейського енергетичного сектору характеризується поетапністю, що свідчить про чітке усвідомлення країнами-членами ЄС переваг від політики, яка проводиться на національному рівні, а також готовність до спільного розв'язання проблем. Проте, на відміну від наявного єдиного ринку товарів, послуг і робочої сили, єдності у сфері енергетики у Євросоюзі досі так і не досягнуто. Основна причина полягає у національній відокремленості енергетичних мереж, що приводить не лише до дорожнечі, а й до високого ступеня залежності від певних постачальників, насамперед від Росії, котра є найбільшим постачальником природного газу до ЄС [3].

Ринок газу ЄС характеризується умовно об'єднаними ринками 28 країн-членів угруповання, що розділені на зони, в кожній з яких створено мережеві хаби для спрощення процедур купівлі газу та